

Reglering av fiske inom Sveriges Nationalparker

Inledning

En sammanställning och analys om hur fisket regleras inom Sveriges nationalparker saknas för närvarande och syftet med denna PM är göra en övergripande sammanställning över nuvarande regleringsformer inom de vattenområden som ingår i respektive nationalpark. Detta PM kopplar till SLUs rapport "Fiskefredning i sjöar" (Aqua reports 2016: 12) och "Utvärdering av fiskefria områden (2016:31) eftersom föreskrifter för en nationalpark som exempelvis förbjuder fiske är en fredningsform som kan ha betydande biologiska effekter på bestånd av fisk i sjöar, vattendrag eller inom marina miljöer.

Bakgrund

Sverige har 29 nationalparker, de första nationalparkerna bildades år 1909 och den senaste Kosterhavets Nationalpark bildades 2009. En nationalpark är ett mark- eller vattenområde som ägs av staten. Syftet med nationalparken är enligt miljöbalken (7 kap. § miljöbalken 1998:808) att skydda ett stycke värdefullt sammanhängande naturområde. Riksdagen fattar beslut om bildande av nationalparker efter förslag från regeringen. Regeringen fastställer syfte och avgränsning av parken. Naturvårdsverket meddelar föreskrifter och vem som förvaltar nationalparken efter samråd med Länsstyrelser, Havs- och vattenmyndigheten och kommuner. Föreskrifter kan variera för varje nationalpark då de är anpassade utefter områdets naturtyper, friluftsliv och de boende i närheten som tar del av områdets ekosystemtjänster. Föreskrifter som reglerar fiske kan vara inkluderade bland föreskrifterna för nationalparksbeslutet för respektive nationalpark men de kan också stå i fiskerilagstiftningen och i vissa fall både bland nationalparkens föreskrifter och i fiskerilagstiftningen.

Nationalparker i limnisk miljö

Förbud att fiska gäller generellt inom de 29 nationalparkerna som innehar limniska vattenmiljöer, därutöver råder vissa undantag. Garphyttan och Dalby nationalpark innehar inte områden med vatten och således inga föreskrifter som rör fiske. Norra Kvills nationalpark, Söderåsen och Töfsingdalen omfattar områden av så liten del vatten att det är försumbart.

Inom nationalparkerna i Norrbotten gäller en del undantag från fiskeförbudet, framförallt gäller detta för de medlemmar från samebyar som utövar renskötsel inom nationalparkerna. Inom Abisko nationalpark där 955 ha utgörs av områden med sjöar och vattendrag, i huvudsak Torne

träsk vid nationalparkens nordöstra ände, gäller förbjud att fiska förutom för medlemmar Rautasvuoma sameby som får bedriva yrkesfiske. Även i Padjelanta nationalpark där 33831 ha utgörs av sjöar och vattendrag råder förbjud att fiska med undantag för medlemmar från närliggande samebyar som i samband med renskötsel får fiska i området. I delar av länsstyrelsens angivna vatten inom Padjelanta får även allmänheten bedriva fritidsfiske mot lösande av fiskekort. Inom Stora sjöfallets nationalpark (11 917 ha vatten) och Sareks nationalpark (4 790 ha vatten), vilka båda omfattas av stora områden med vattenmiljöer, är det alltigenom förbjudet att fiska.

Inom Färnebofjärdens nationalpark som utgörs av en stor andel vatten (4198 ha) råder fiskeförbud i huvudsak. Området består av ett omfattande älv- och sjö landskap och domineras av Dalälven som mynnar ut i Färnebofjärden. Enligt nationalparksbeslutet är det förbjudet att fiska i Tiän, Tisjön, Östasjön, Kölforsån och Lillån samt inom området mellan Sjöforsen och Långlådingen.

Yrkesfiske får endast bedrivas inom Djurö nationalpark som ligger i Vänern och omfattas av 2 007 ha vatten. Där gäller förbjud att fiska förutom för fiskare med fiskelicens som får fiska siklöja (*Corebonus albula*) inom de områden som inte har tillträdesförbud.

Nationalparker i marina miljöer

Av Sveriges 29 nationalparker omfattar sju marina miljöer. Inom Naturvårdsverkets rapport 5739 och vägledning: Skydd av marina miljöer med höga naturvärden, beskrivs de kriterier som ett skyddat område inom marin miljö bör uppfylla för att bli kallat marint reservat eller marin nationalpark:

- Marint syfte och beskrivning av hur syftet ska nås
- Beskrivning av marina naturvärden
- Marint anpassade föreskrifter
- Marina skötselområden med mätbara bevarandemål
- Uppföljning som anpassas till syfte och bevarandemålen
- Tillsyn

För närvarande uppfyller endast en nationalpark dessa kriterier vilket är Kosterhavets nationalpark som således är en marin nationalpark. Därutöver omfattar Gotska Sandön, Haparanda skärgård, Skuleskogen, Gotska Sandön, Stenshuvud, Blå Jungfrun samt Ängsö nationalparker marina miljöer.

För Blå Jungfrun nationalpark som innefattar 123, 5 ha hav gäller förbjud att fiska enligt nationalparkens föreskrifter. Detta gäller även för Gotska sandön där 787, 4 ha av nationalparken täcks av marina miljöer samt Skuleskogen nationalpark där 284 ha utgörs av havsmiljöer. Inom Ängsö nationalpark är endast fiske med handredskap tillåtet.

Kosterhavets nationalpark omfattas dels av de generella fiskeregler (FIFS, 2004:36) som gäller innanför träningsgränsen i västerhavet, och dels av mer specifika regleringar som kopplar till bevarandeåtgärder för områdets marina naturvärden. Yrkesfiske som utövar bottenrättning efter nordhavsräka är reglerat med tillståndsplikt som kräver utbildning på Havs- och vattenmyndigheten. Inom nationalparken finns även stängda områden där fiske är förbjudet under hela året vilket framförallt avser skydda de unika ögonkorallreven som klassas som akut hotade.

Inom Haparanda skärgård nationalparksbeslut återfinns inga föreskrifter som kopplar till reglering av fiske. De generella regler beskrivna i fiskerilagstiftningen gäller därmed inom området. Eftersom området gränsar till Finlands havsområden och är utanför Torneälvens mynningsområde krävs samråd med Finland vid införandet av- eller ändring av fiskeregler inom fiskerilagstiftningen. Enligt loggboksdata förekommer en del fritidsfiske inom området, framförallt nätfiske efter sik, samt fiske med burar och fällor efter lax, sik och öring. Det regleras eller prövas dock inte aktivt i nuvarande föreskrifter.

Tabell 1. Gällande fiskeregler enligt skötselplanen i Sveriges Nationalparker.

Nationalpark	Gällande fiskeregler enligt skötselplanen					
	Bildades	Areal (ha)	Limniskt (ha)	Marint (ha)	Förbud att fiska	Annan form av reglering
Abisko	1909	7700	955	0	x	
Björnlandet	1909	1100	33	0	x	
Blå Ljungfrun	1909	198	0	124	x	
Djurö	1909	2400	2 007	0		Förbjud att fiska förutom med handredskap. Trollingsfiske är förbjudet.
Fulufjället	1909	385	793	0		Förbjudet att fiska förutom i viss zon som upplåts genom försäljning av fiskekort. Förbjudet att fiska i Tiän, Tisjön, Östasjön, Kölforsån och Lillån. Förbjudet för allmänheten att fiska i området mellan Sjöforsen och Långlådningen.
Färnebofjärden	1909	10100	4198	0		
Ångsö	1909		195	116		Förbud att fiska förutom med handredskap
Gotska sandön	1918	4490	0	787	x	
Hamra	1920	1400	60	0		Förbjud att fiska eller upplåta fiskerätt. Detta gäller dock inte Voxnan från nationalparkens strand.
Haparanda skärgård	1926	7430	1	6687		FIFS (2004:36)
Muddus/Muttus	1930	49340	1824	0	x	
Padjelanta/Badjelånnda	1962	198400	33831	0	x	
Pieljekaise	1982	14 84	1401	0	x	
Sarek	1983	197000	4790	0	x	
Skuleskogen	1 984	3 064	33	284	x	
Stenshuvud	1986	390	0	97	x	
Stora sjöfallet	1989	127 000	11 917	0	x	
Store Mosse	1991	7 850	264	0	x	
Söderåsens	1993	1 625	6	0		Förbjudet att fiska eller upplåta fiskerätt utom i Stora Trehörningen. För allmänheten mot lösande av fiskekort.
Tiveden	1995	1 350	129	0		Inga föreskrifter som gäller fiske
Tresticklan	1996	2 897	195	0		
Tyresta	1998	1 964	83	0	x	
Töfsingdalen	2001	1 615	14	0	x	
Vadvetjåkka	2002	2 630	50, 6	0	x	
Kosterhavet	2009	38 878	1, 1	37 953		FIFS (2004:36)

Slutsatser

Sammantaget råder i huvudsak förbud mot att fiska inom Sveriges nationalparker och endast inom två nationalparker får visst begränsat och reglerat yrkesfiske utövas; Kosterhavets marina nationalpark och Djurö nationalpark i Vänern. Flertalet av nationalparkerna innefattar stora områden med akvatiska miljöer där de biologiska effekterna av rådande fiskeförbud inte har utretts.

Flera studier stödjer fiskefria områden som ett effektivt förvaltningsverktyg för att bevara hälsosamma akvatiska miljöer eftersom områden som skyddas från fiske visar en stark koppling till högre värden av biomassa, fiskförekomst, bestandsstorlek, organismstorlek och artrikedom (Roberts m. fl 2001). Inom Havs- och vattenmyndigheten rapport från 2016; "Biologiska effekter av fiskefria områden", utvärderades biologiska, ekologiska och ekonomiska effekter av de fiskefria områden som upprättades inom Sveriges vattenmiljöer under åren 2005 - 2010 med stöd av fiskerilagens föreskrifter för fiskevård. Syftet med införandet av de fiskefria områdena var att minska risken för beståndskollaps, stärka och bygga upp livskraftiga fiskebestånd och skydda värdefulla naturvärden. Rapporten visade övervägande positiva effekter inom 4 av 5 av de fiskefria områdena i marin miljö samt att även ett litet område som skyddas från fiske kan ha betydande positiva biologiska effekter på individtäthet och förekomst av vuxenfisk under en kort tid. Rapporten visar även att positiva biologiska effekter på fiskbestånd inom ett stängt område för fiske kan gynna omgivande miljöer genom spridning av arter och ekologiska processer utanför området.

Det fiskefria området i limnisk miljö inrättat i Vättern 2005, visade även positiva effekter hos samtliga målarter; Röding, Sik, Öring och Lake vad gäller förekomst och individstorlek. Enligt SLU Aquas rapport 2016:12 "Fiskefredning i sjöar" visar internationella sammanställningar att områden stängda för fiske i sötvatten kan utgöra ett viktigt komplement till reglering av fritidsfisket som för många arter sker i större omfattning än yrkesfisket.

Med avseende på resultaten från de båda rapporterna kan det förekomma positiva effekter på fiskebestånd och ekosystem inom Sveriges nationalparker akvatiska miljöer som ännu inte har belysts.

Främst i fjällområdet har nationalparkerna karaktär av orörd och ursprunglig vildmark betonats genom införande av omfattande fiskeförbud. Liknade studier har utförts internationellt såväl i marina som limniska miljöer (Hedges m. fl 2007; Samolily m. fl 1988) men inte i svenska vatten där nationalparker varit inkluderade. Vidare kan det även vara värdefullt att ta i beaktning eventuella biologiska och ekologiska spridningseffekter från nationalparksområden som kan ha signifikant betydelse för akvatiska miljöer inom närliggande områden. Detta innebär att nationalparkerna kan ha en potentiell funktion i nätverket av fiskefria områden och bidra till att stärka de akvatiska ekosystemens resiliens.